

De ELEGANT-poli helpt u verder

Door: Arlene Oei en Wilma van der Ham Beeld: Amsterdam UMC Cartoon: Marc-Jan Janssen

Eén op de acht vrouwen heeft last van nare bijwerkingen na de behandeling van gynaecologische kanker. Zij krijgen bijvoorbeeld last van de darmen, de blaas of zij ervaren seksuele problemen. Voor deze vrouwen is de ELEGANT-poli in het leven geroepen. Ongeveer 65 procent van de patiënten die de ELEGANT-poli bezoeken, ervaart vermindering van de klachten na behandeling bij deze polikliniek.

De ELEGANT polikliniek

Vrouwen met een tumor in de baarmoederhals, baarmoeder, eierstokken, schaamlippen of vagina worden doorgaans behandeld met inwendige of uitwendige bestraling, chemotherapie, een operatie, of een combinatie hiervan. De behandelingen tegen gynaecologische kanker worden steeds beter. Patiënten leven daardoor langer, met als gevolg dat zij een grotere kans hebben op problemen na de behandeling, op de korte of de lange termijn. Tot voor kort bestonden er geen protocollen voor de late effecten, terwijl de klachten de levenskwaliteit van vrouwen wel degelijk kunnen beïnvloeden. Met de Innovatie Impuls 2017 hebben onder andere artsen Janna Laan, Henrike Westerveld, Luc van Lonkhuijzen, Kristien Tytgat en seksuoloog Ellen Laan de ELEGANT poli opgericht: het Expertisecentrum Late Effecten Gynaecologische kANker AmSTerdam. Deze polikliniek is speciaal in het leven geroepen voor vrouwen met ernstige klachten en/of meerdere gelijktijdig optredende problemen, waar de behandelend arts niet uitkomt.

Dr. Janna Laan, arts en studiecoördinator van de ELEGANT poli van het Amsterdam UMC, nam de tijd om ons hier meer over te vertellen.

Wat zijn deze late klachten na de behandeling van gynaecologische kanker?

'Na de behandeling van gynaecologische kanker kunnen verschillende klachten ontstaan. We noemen dit late

klachten, omdat de klachten tenminste drie maanden na de laatste behandeling voorkomen, maar ze kunnen ook pas jaren na de behandeling tot uiting komen. De meest voorkomende klachten zijn darmklachten, plasklachten, vochtophoping in het onderlichaam en in de benen (lymfoedeem), vermoeidheid, seksuele klachten en psychische klachten. Ik zal ze een voor een kort bespreken.

Darmklachten

Zowel door de bestraling als door een behandeling met chemotherapie raken de darmen geïrriteerd en hierdoor kan de patiënte tegen het einde van de behandeling last van diarree krijgen. Op de lange termijn kunnen er ook darmklachten optreden, zoals diarree, winderigheid of problemen om de ontlasting op te houden. Daarnaast komen pijn en bloed bij de ontlasting ook regelmatig voor.

Plasklachten

De blaas kan ook beschadigd raken door de bestraling. Dit kan leiden tot irritatie van de blaas. Deze klachten gaan vaak gepaard met een branderig gevoel en frequenter naar het toilet moeten gaan, waarbij slechts kleine hoeveelheden worden geplast. Het kan ook zijn dat de blaaswand minder elastisch is geworden, waardoor er vaker aandrang is om te plassen. Het tegenovergestelde kan ook gebeuren, dat geen aandrang tot plassen meer wordt gevoeld. Dit kan leiden tot urineverlies. Daarnaast kan ook bloed meekomen bij het plassen.

“Bij circa 65 procent van de vrouwen verminderen de klachten”

Bovenste rij v.l.n.r.: N. Doornik (diëtist), Dr. L.R.C.W van Lonkhuijzen (gynaecoloog), F. Potijk (oncologie- en oedeemfysiotherapeut). Middelste rij: Prof. Dr. E.M.T. Laan (GZ-psycholoog en Seksuoloog), Dr. J.M. Tromp (Oncoloog), W.G.M. van der Ham (Casemanager Radiotherapie). Onderste rij: Dr. K.M.A.J. Tytgat (Maag-Darm-Lever arts), Dr. G.H. Westerveld (Radiotherapeut), Drs. J.J. Laan (Radiotherapeut i.o.), Drs. L.C. Gerbrandy (Uroloog).

Vochtophoping in de benen

Door de operatie en bestraling van de lymfeklieren kan vochtophoping in het onderlichaam en in de benen ontstaan. Dit wordt ook wel lymfoedeem genoemd. Fysiotherapie kan de klachten soms verminderen.

Seksuele klachten

Door de behandeling in het gynaecologische gebied kunnen vaginale klachten ontstaan. De vagina kan immers korter en nauwer worden, droger, de elasticiteit kan verminderen en de zuurgraad kan veranderen. Geslachtsgemeenschap kan hierdoor anders aanvoelen dan voorheen. Daarnaast kunnen er ook hormonale veranderingen optreden door de behandeling. Dit kan er allemaal toe leiden dat vrouwen geen zin meer hebben in seks. Ze kunnen teleurgesteld of ontevreden zijn over hun eigen lijf. Door over deze seksuele problemen te praten met deskundigen en door bijvoorbeeld oefeningen op advies van de bekkenbodemspecialist is er vaak veel mogelijk om een nieuwe prettige situatie te vinden.

Psychische klachten

Tot slot is het gehele traject inclusief het verwerken van de diagnose en het ondergaan van de behandelingen mentaal zeer ingrijpend. De patiënte kan vervroegd in de overgang zijn geraakt of onvruchtbaar zijn geworden, door het feit dat de eierstokken zijn verwijderd of ernstig beschadigd zijn door de behandelingen. Deze factoren kunnen ertoe leiden dat de patiënte na de behandelingen in een nog dieper gat terecht komt. In deze gevallen kan het helpen om met een seksuoloog te praten.'

Hoe ziet het behandelend team eruit?

'Deze late effecten zijn doorgaans een combinatie van veel verschillende factoren. Daarom wordt ook vanuit verschillende specialismen gezocht naar de oorzaken. Het multidisciplinaire team bestaat uit verschillende artsen